

Esther Gerritsen

Jij hebt iets leuks over je

DE GEUS

© Esther Gerritsen, 2011
Omslagontwerp © Berry van Gerwen
ISBN 978 90 445 1878 8
NUR 320

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van De Geus bv, Postbus 1878, 4801 BW Breda, Nederland.
Telefoon: 076 522 8151. Internet: www.degeus.nl.

Huis van een foto

Mijn vrienden wonen in deze stad en fantaseren over grote buitenhuizen waar ze ooit zullen gaan wonen, over ruimte en een horizon. Ze dromen van warme klimaten en stellen zichzelf voor in andere landen. Ze vinden troost in de gedachte 'op een dag ga ik weg', en tegelijkertijd hebben ze de angst dat die dag nooit zal komen. Dat ze op een dag oud zijn en dat dan blijkt dat ze zijn gebleven. Ik woon midden in diezelfde stad op een oude etage met een man en een kat. We wonen onder mensen, boven mensen, naast mensen en tegenover mensen en ik ben doodsbang dat we op een dag weggaan. Zo groot als de angst bij mijn vrienden is dat ze nooit weg zullen gaan, zo groot is mijn angst dat ik op een dag niet blijf te zijn gebleven.

Toen ik hier kwam wonen proefde ik het afscheid al. Ik wist: dit is een huis dat eruitziet als een huis op een foto, een foto om naar te wijzen en van te zeggen: 'Dat was ons huis, daar waren we gelukkig,' om dan naar het echte huis te wijzen waarin je woont en te zeggen, 'maar hier is ruimte.' Het is onmogelijk om het huis anders te bekijken. Ik ben al bij te veel mensen op bezoek geweest die in grote huizen wonen en al die mensen hebben foto's van vorige huizen waar ze verlangend naar kijken en waarvan ze zeggen: 'Dat was een leuk huis,' en daarna zeggen ze, zichzelf daarmee overtuigend maar mij niet, 'maar veel te klein.' Iedereen verlaat de zogenaamd

kleine huizen omdat er een vereist aantal vierkante meters blijkt te zijn naarmate er jaren bij je leeftijd komen. Dan word je door het vereiste aantal vierkante meters je huis uit gejaagd, het huis waarin je gelukkig bent, om te verhuizen naar het vereiste aantal vierkante meters. En dan woon je niet meer in je huis, dan woon je voorgoed tussen de vierkante meters en tussen die vierkante meters droom je van je huis waar je uit verjaagd bent. Dat is mijn nachtmerrie.

Ons huis is een huis waarvan mensen zonder blikken of blozen zeggen: het is een leuk huis maar je blijft er natuurlijk niet je hele leven wonen. Alsof je verliefd bent en je vrienden zeggen: leuke jongen, niet om een relatie mee te hebben maar een leuke jongen.

Toen ik in dit huis kwam wonen en het afscheid al proefde omdat ik het huis niet anders kon waarnemen dan als een huis van een foto, ben ik mijn eigen angst gaan vervullen: ik ben het huis uitentreuren gaan fotograferen. Ik heb drie fotoalbums vol met foto's van ons huis: hoe we in bed liggen op zondagochtend met op de achtergrond de besneeuwde boom; de papegaaien die uit het Vondelpark zijn gekomen en nu op ons balkon hangen; hoe we met twintig vrienden om een grote tafel passen – de deur van de meterkast op twee schragen – als verder alle meubels in een hoek staan opgestapeld; de buurvrouw op de koffie. De buurvrouw. De buurvrouw in haar oude roze joggingpak. De buurvrouw die blijft. Als ik bij Hanna beneden koffie drink, shag van haar draai en me gelukkig voel, word ik droevig van een naderend afscheid. Droevig dat ik niet zal zien hoe Han-

na oud zal worden, omdat wij voordien zullen moeten vertrekken. Omdat de kinderen die we nu niet willen, maar later vast wel, waarom niet, ons naar de vierkante meters zullen slepen. We zullen kinderen moeten hebben om de foto's te laten zien van ons geliefde huis dat we voor hen hebben moeten verlaten. Zo is het me nu al onmogelijk geworden om mijn fotoalbum in te kijken, omdat de foto's me onmiddellijk herinneren aan een toekomstig kind, want natuurlijk komt er een kind en natuurlijk begrijpen we dan alles wat we altijd hebben geweigerd te begrijpen en natuurlijk zal het opwegen tegen, tegen ... zal het tegen alles opwegen. Er is geen ramp te verzinnen door het kind veroorzaakt waar het kind zelf niet tegen opweegt. Dat garandeert dan misschien wel geen geluk, maar het garandeert wel dat we nog maar één kant op hoeven denken: dat het niet anders had gekund; dat we het niet anders hadden gewild. Want tegen die tijd zal het kind niet meer 'het kind' heten, maar een eigen naam hebben die niet meer veranderd kan worden, niet meer teruggegeven omdat het kind en zijn naam dan net zo onomstotelijk bestaan als wij en onze namen denken te bestaan; het enige wat we niet in twijfel zullen trekken.

Gepubliceerd als gastcolumn in de Volkskrant, 15 december 2001

‘Niet schieten, ik heb een mes’

Mijn leven bestaat niet bij Hanna. Bij Hanna ben ik de buurvrouw. Het buurvrouw-zijn sust me. Het is een overzichtelijke taak. We luisteren samen naar Johnny Cash terwijl we haar shag of caballero's roken. Als ze ziek is krijg ik haar sleutel en kan ik zo naar binnen lopen. Ze ligt in bed en roept dat ze niets waard is. Dat ik alles zelf moet doen. Dat er twee regels zijn: zelf koffiezetten en zelf je kopje afwassen. Dat zei ze gisteren ook al en dat zeg ik haar: ‘Heb je gisteren al gezegd, ouwe zeur’, waarop zij naar mij roept: ‘Wie de schade heeft, hoeft niet voor de spot te zorgen.’ Hanna woont sinds haar vijftiengste in Amsterdam. Ze kwam uit Duitsland en sprak geen woord Nederlands en begin jaren zeventig werd een Duits accent in Nederland zeker niet charmant gevonden. Hanna leerde dan ook binnen een paar maanden ‘vloeiend plat Amsterdams’. Als mijn familie op bezoek komt en ze ontmoeten Hanna zeggen ze: dus dat is nou een echte Amsterdamse.

Soms vertel ik haar waar ik me allemaal zorgen over maak, of over mijn angst om te falen, over de tijdsdruk van het werk. Hanna luistert, lijkt in haar hoofd een afweging te maken en zegt dan: ‘Ah joh, dat komt wel goed.’ Even twijfel ik nog of ik zal zeggen dat het daar niet om gaat omdat ik ook wel weet dat het allemaal wel goed komt, maar dat het erom gaat dat ... maar voordat ik er verder op in kan gaan, weet ik zelf ook al niet meer

waar het om gaat. Mijn hele gevoelsleven dat zojuist nog een complex gebeuren leek, is met één zin van tafel geveegd. Alle zorgen worden weggeblazen met de rook van een Caballero en we praten verder over Hanna's herdershond die al tien jaar dood is en over de schuur die ze vorig jaar al heeft opgeruimd maar die nu alweer vol is. Hanna vertelt hoe ze vorig jaar in de schuur haar vaders oude wapenuitrusting had gevonden uit de tijd dat hij in het Duitse leger diende; een riem met machete, een groot lichtgebogen kapmes waarop stond geschreven: 'Arbeit adelt'. Ooit had een verhuizer haar veel geld geboden voor dat mes, maar Hanna had de man gezegd dat ze niet in wapens handelde. Hanna wilde eigenlijk niets met het mes te maken hebben maar ze had het niet weg durven gooien uit angst dat het door kinderen gevonden zou worden of nog erger, dat iemand haar ermee zou betrappen. Maar toevallig liep op dat moment de politieactie 'Heb het lef, wapens weg.' Mijn mond valt open van verbazing als Hanna vertelt hoe ze het collector's item in een oude krant wikkelde, onder haar trui verborg en zo zwetend naar het politiebureau was gelopen, doodsbang dat ze zou worden aangehouden.

Toen ze eenmaal in het politiebureau was had ze het pak onder haar trui vandaan gehaald, met de woorden: 'Niet schieten, ik heb een mes.' Binnen vijf minuten verzamelden alle agenten zich rond het mes. 'Maar mevrouw, weet u wel dat dit mes heel veel geld waard is?' Hanna was diep geschokt geweest door die opmerking. Zoals ze me uitlegt: 'Stel je voor, je brengt je pistool naar het politiebureau en ze zeggen daar dat je het natuur-

lijk ook kunt verkopen.’ Hanna had de politieagent dan ook duidelijk geantwoord: ‘Ik verkoop geen wapens.’ Ze vroegen haar of ze het legermuseum mochten bellen of zij er in interesse in hadden. Hanna had het best gevonden, ‘als mijn naam er maar niet bij staat’. Het koninklijk leger- en wapenmuseum in Delft werd gebeld, en dat stuurde onmiddellijk een auto naar Amsterdam om het mes op te halen, dat inderdaad een kostbaar collector’s item bleek te zijn. Tijdens hetzelfde kopje koffie kom ik te weten dat ze zo ooit een gesigneerd exemplaar van *Mein Kampf* heeft weggegooid. Want ja, wie wil die rotzooi nou hebben? Ik zit me aan Hanna’s tafel te verbazen over haar verhalen en zie *Mein Kampf* voor me tussen Hanna’s aardappelschillen, maar Hanna gaat alweer naadloos over op het dieet van haar kat en het onkruid in de tuin. Als ik haar later vraag of ik het verhaal van het mes en *Mein Kampf* op mag schrijven, zegt ze verbaasd: ‘Wat leuk dat je dat hebt onthouden.’

Gepubliceerd als gastcolumn in de Volkskrant, 22 december 2001

De *Dallas*-vloek

Ik denk dat mijn wereldbeeld is gevormd in de jaren tachtig door de eerste soap die ik in mijn leven zag: *Dallas*. Over de rijke familie Ewing. Ik was mateloos gefascineerd door de mensen uit *Dallas* en ik deduceerde het volwassen leven uit deze serie. Met neefjes en nichtjes speelden we *Dallas* na. We verdeelden ons in echtparen: Je kon het ideale paar zijn dat door ongelofwaardige misverstanden uit elkaar werd gedreven en voor altijd terugverlangde naar een paradijselijke tijd die slechts twee afleveringen had geduurd. Je kon verblind door geld en macht met de verkeerde man zijn getrouwd en dan naar de fles grijpen terwijl je man – verblind door geld en macht – het te druk had om nog meer geld en macht te verzamelen. En je kon altijd te hard hebben gewerkt, dat net op tijd inzien en willen gaan genieten van de liefde en dan plotseling weduwe worden. Je kon dus constant verkeerde keuzes maken die tot dood, ongeluk en verdriet zouden leiden. Als kind keek ik met verbazing naar die volwassen mensen die zo hun best leken te doen om hun leven te vergallen. Ik begreep ze niet, maar ik begreep wel dat ik al die ellende moest zien te voorkomen en ik beloofde mijzelf dat ik het later anders zou doen en tot op de dag van vandaag wordt mijn leven dan ook beheerst door de grote ‘*Dallas*-angst’. De angst dat je je eigen leven aan het vergallen bent. Volg een soap en je krijgt een over-

daad aan voorbeelden van alles wat nét misgaat en als je jezelf die verhalen maar goed genoeg inprent wordt het geloof in de goede afloop van een gebeurtenis nihil, is er slechts één weg, de weg richting noodlot en de onvermijdelijke tragedie, richting ellendige misverstanden en richting de enige keuze die er is: de verkeerde keuze.

Voorbeeld van een van mijn eerste verhalen met slechte afloop speelt zich af tijdens de hoogtijdagen van *Dallas* en had zelfs alles met *Dallas* te maken. *Dallas* was mateloos populair in Nederland en dus werd er op een gegeven moment een programma aan gewijd dat heette: *Dallas voor kinderen*. Kinderen werden in de studio uitgenodigd om over *Dallas* te praten. Je moest een kaartje sturen met je mening over *Dallas*. Ik stuurde een kaartje met de vraag: ‘Waarom doen er altijd van die mooie vrouwen in mee en nooit zo een als mijn moeder?’ (Onschuldig duidend op lang haar, lange jurken en hoge hakken.) ‘Groetjes Esther (9 jaar).’ Mijn moeder was sportief en kon er om lachen, zeker toen ik werd uitgenodigd om in de studio te verschijnen. Ik kreeg nieuwe kleren – een groen broekpak – en mijn vader nam een dag vrij om met mij naar Hilversum te rijden. Maar onderweg werd ik wagenziek en we moesten steeds stoppen zodat ik langs de kant van de weg kon overgeven. Toch kwamen we aan in Hilversum en met een draaiende maag zat ik in de studio tussen heel veel andere kinderen die veel ouder waren dan ik. De uitzending opende met een meisje in matrozenpak dat het *Dallas*-deuntje op haar blokfluit speelde. Tijdens het